

1929 сыллаахха күһүн Нам сэлэниһэ ааттамыта. Былыргы үһүйэнтэн ыллааха биһиги Наммыт Омоёй баай сиэнэ Нам диэн кыыс Куһаҕан Ыал пэһилиэгэр кэлбиттэн төрүттэммит эбит. Нам, Намыйа диэбит тыллартан тахсыбыт курдук. Нам оройуонун олохтуур туһунан Саха АССР Верховнай Советын Ыйааҕа 1939 сыллаахха олунньу 10 күнүгэр бигэргэтиллибитэ.

Очолорго оройуон 23,2 тыһыынча квадратнай километр эппэһэч этэ. Урукку Нам улуһунтан I уонна II Атамайдар, Ойуун улуһун пэһиликтэрэ атын оройуонна бэриллибиттэрэ. 1933 сыллаахха тохсунньу 1 күнүнээҕи учуот быһытынан чуолкайдэммит Нам оройуона 4550 хаһаайыстыбалаах, 15,7 тыһыынча пэһилиэнньэлээх, 237 тыһыынча 842 гектар туһаанар сирдэх буолбута. Ити этэр сирбиттэн 12407 гектар бааһына, 74475 эппэһэч ходуһа сирэ баара. Бу кэмгэ оройуонна 32230 ынах сүөһү, ол иһиттэн 12925 ынап ынах уонна 11229 сылгы баара.

Бу сылларга партия оройуоннааҕы комитета (секретарь Кустуров), оройуон исполкома (председатель Куличкин) бурдук ыһытын сирин кэргэтингэ уонна үүнүүнү үрдэтэр дьаһаллары олохтоолуунга маассабай-тэрийэр үлэни күүскэ ыыппытара. Бу түмүгэр 1933 сыллаахха ыһыгы сирэ 1928 сыллаахыга тэҥнээтэххэ 6 тыһыынча гектарынан кэҥээбитэ. Ооруот аһын олохтооуга бу

сылларга улахан хардыы оҥоһуллубута. Ол курдук аҕыйах сыл иһигэр оҥоруот аһын олохтооуга үлэтэ 4,6 төгүл кэҥэтиллибитэ. Саҥа тэриллэбит артыаллар сир солоһунугар, бааһынаны уобурдууга, хаары типтэрингэ кэскиллээх үлэни ыыппытара.

Сүөһү пияититигэр уонна сүөһү абылыгыт бөлөмнөөһүнүгэ саҥа тэриллэбит оройуон хаһаайыстыбалара кэккэ ыарахаттары көрсүбүттэрэ. 1932 сыллаахха оттонор ходуһа 40,6 бырыһыана, онтон нөҥүө сылыгар 46,5 бырыһыана эрэ оттоммута. Дьэ ити түмүгэр оройуон үрдүнэн 1932 сыллаахха 56252 тонна от бөлөмнөммитэ. Общественинай сүөһүгэ ханнык даҕаны эппи аһылык очолорго суоҕа. Биһир сүөһүгэ аһылык балансатын тиксинтэ олус аҕыйах этэ. Сүөһү иитиллэр тутуугугар үлэ кэҥэник ытыллыбата. Онон саҥа тэриллэбит табаарыстыбаларга уонна артыалларга балаһыанньа олус ыарахан этэ. Онтон дьон өссө да общественнай өйгө-санаага ситэ киирэр илик буоланнар, «Бу миэнэ, бу артыал гинэ» диэн санаан олороро.

1933 сыллаахха биһир ынап ынахтан ортотунан 450 килограмм үүт ыаммыта. Ынап ынах 90-ча бырыһыана чааһынай бас биллэ баара. Классовай охсуну сэрэгхсийинтэ общественнай хаһаайыстыба бордодууксуйаны биэриитин ити этэр биричиинэлэрбит улаханлык мэхэйдээбитэ. Ол да иһин оройуон акт-

вын күүһэ производствонь лиэннэрин ахсаана 1932 сыллаахха 6083 киһи эбит буоллаҕына нөҥүө сылыгар 7493 киһиэхэ тийибитэ. Ол эбэтэр оройуон нэһилиэнньэтин 47,6 бырыһыана коллективнай хаһаайыстыба чилиэнинэн буолбута. Бу саҥа Чомоорко уонна Соттой диэн коммуналар, 26 тыа хаһаайыстыбанай артыаллара уонна 49 сир холбоһон үлэлиир та-

МАҢНАЙГЫ ХАРДЫЫЛАР

бынҕа Степан Слепцов тэриллибит сир холбоһон онгостор табаарыстыбалара эрэ бааллара.

Оройуонна холбоһуктааһын түргэн тэтиминэн барбытын манньк чаччыларан көрүүххэ сөп. 1930 сыллаахха 25 табаарыстыбалар уонна артыал баар эбит буоллаҕына итинтэн үс сыл буолан баран ити хаһаайыстыбалар 77 буолбуттара. Маньаха киирбит чилиэннэр ахсааннара 2488 буолбута.

Итинтэн көстөрүнэн бастакы пятилетка бүтүүтүгэр табаарыстыбалары уонна артыаллары тэрийи хаһаайыстыбалар ахсааннарынан уонна ыһыгы сирин кээмэинэн 5 төгүл улааппыта. Холбоһуктааһынна киирбит хаһаайыстыбалар ахсааннарынан уонна сирин кээмэинэн 5 төгүл улааппыта.

Холбоһуктааһынна киирбит хаһаайыстыбалар чи-

баарыстыбалар тэриллэбиттэрэ. Ол хаһаайыстыбалар 1933 сыл бүтүүтүгэр 3247 ынах сүөһүлээхтэрэ. Итинтэн 41,8 бырыһыана ынап ынах этэ.

Бастакы артыаллар тэрилтэ хаһаайыстыба өтүүнүн төһө да ситэ иликтэрин, үлэ дьэссипилиинтэ уонна культурата маньаһын иһин бытархай хаһаайыстыбалардааҕар ордуктааҕа олоххо чаччы көстөн испитэ. 1933 сыллаахха хаһаайыстыбалар оттообут сирдэрэ гектарынан оройуонна оттоммут сир 61,8 бырыһыанын ылбыта. Оттоммут от тоннатынан 60,6 бырыһыаныгар тэҥнэспитэ. Оттон силлэскэ 97,8 бырыһыаныгар тийибитэ. Уопсайга киирбит сүөһү 17 — 20 центнер отунан кыстаабыта уонна ыанньк ынахха 8 центнер силлэс бэриллэбитэ. Бу бириэмэҕэ чааһынай хаһаайыстыбалар биһир сүөһүлэригэр 11

— 15 центнер кэрингэ оту бөлөмнөөһүнэ. Уопсайдамыт биһир ынап ынахтан сылга 471 килограмм ыаммыт буоллаҕына чааһынай ыаллар ынахтан 450 килограмм үүтү ыыллара.

Коммуналар уонна артыаллар ыһыыларын сирэ кэҥиик икки сылларга икки төгүл кэрингэ улааппыта. Оттон чааһынай ыаллар ыһыыларын сирэ аһын кэрингэ аччаабыта. 1933 сыллаахха артыаллар ыһыыларын сирэ 5645 гектарга тийибитэ. Онтон бытархай хаһаайыстыбалар ыһыыларын иэнэ 2044 гектарга тэҥнэспитэ.

Оройуон бастакы артыаллара уонна коммуналары ыһыгы сирин кэҥэтиллэргэр 1931 сыл тохсунньуга тэриллэбит бастакы МТС улахан оруолламыта. Саҥа тэриллэбит бу МТС-ка директорунан Саха сирин биһир аатырбыт уола И. Е. Винокуров үлэлээбитэ. Ол саҥа МТС техническэй базата хайдах үүнэн испитин манньк сыһыппаралартан көрүүххэ сөп. 1931 сыллаахха 22 трактордаах тэрилтэ 3 сыл буолан баран 45 трактордамыта. МТС 21 артыалы хабаар. Маньаха 980 ат күүһэ тракторунан ороскуоттанара.

Бу аата 1933 сыллаахха биһир трактор ортотунан уопсай күүһэ 22, онтон тардар күүһэ 11 ат күүһүгэр тэҥнэспитэ. Үс сыл иһигэр МТС тракторнай паркаты икки төгүл улааппыта. Бу предприятие күүһүнэн 21 артыалга 3434 гектар ыһы

сирэ оҥоһуллубута. Ол аата оройуон холбоһуктаах хаһаайыстыбаларын ыһыыларын сирин 64 бырыһыана механизацияламыта.

1932—1933 сыллардаахха биһир гектартан ортотунан 7,45 центнер туорахтаах культура үүнүүтэ ылыллыбыта.

Бастакы трактордар оройуонна чаччы улахан көмөү оҥорбуттара. Биһиги оройуонмут бастакы трактористарынан Николай Винокуров, Иван Канин, Гаврил Соловьев, Афанасий Прокопьев, Роман Колесов, Николай Марков уо. д. а. сир оҥорууга уонна сиртэн туруктаах үүнүүнү ылыыга чаччы үтүкэниэх холобуру көрдөрбүттэрэ.

1933 сыллаахха үүнүүнү ылыы гектартан 8,5 центнеринэн быллааннамыта. Бу сорул сир оҥоһуутун агротехниката маньаһынан уонна техника толору, тохтобула суох үлэлээбэтэ-динэн кыйан туолбатаҕа.

Онон холбоһуктааһын туһунан Нам оройуонун тыатын хаһаайыстыбатыгар хаһан да биллэбэтэх саҥа техниканын сэлэммит хаһаайыстыбалар элбэх үлэни ыыппытара. Чуолаан холбоһуктааһын түргэн тэтиминэн барыытыгар МТС тэриллэбит улахан быһаарар күүс буолбута. Бу барыта биһиги тапталлаах Ийэ дубутугар социализм диэки улахан боччумпаах хардыы оҥоһуллуута этэ.

Т. ЗАМЯТИН.

(Салгыта бэчээттэниэ).